

:: SALUT PÚBLICA :: INTERESSOS POPULARS :: ARTS Y LLETRAS ::

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Ronda de l' Universitat, 96. BARCELONA

PÍ Y MARGALL

Nasqué en Barcelona a 28 de Abril de 1824 d' una familia modesta y no molt acomodada. Sumament aficionat al estudi, a la edat de ca-

torze anys compongué poemas y dramas de no escas mérit literari en los ratos que l' hi deixaban vagatius los estudis que cursaba. Molt jove encara arribá a possehir las llenguas llatina, grega y hebrea, cultivant especialment la filosofia.

Encara no habia cumplert disset anys quan publicá una descripci6 hist6rica, monumental y pintoresca de Catalunya, que avuy per avuy molts catalanistas no saben fer altra cosa mes que robarne fragments, perque no son capassos de dir altre tant que puga igualarshi.

Redactá en *El Renacimiento* y *El Correo*, cridant l' atenci6 sos articles de critica artistica, ja fos ocupantse d' obras d' art o de teatros, per lo criteri nou y atrevit que hi dominava.

Estudiá ab molt profit jurisprudencia en la Universitat de Barcelona, passant a viure a Madrid en 1847 ahont acabá la carrera de advocat, si be que no prengué l' títol corresponent fins l' any 1857, perque tal professi6 no simpatisa molt al senyor Pí, per veure la desmoralisaci6 y poch sentiment de justicia que regná en Espanya, ahont hi ha poch litigants de bona fe que fihin sa fortuna o sa honra al dret que pujan tenir, més que a las propinas, a la falsetat o a la influencia.

Quan morí en Pau Piferrer, escriptor tan elegant com reaccionari, en Pí s' encarregá de continuar la obra *Recuerdos y bellezas de España*, de la qual n' escrigué alguns tomos que l' hi crearen una verdadera reputaci6.

En 1851 publicá una obra verdaderament notable en son género y quals exemplars van molt escassos. Es la *Historia de la Pintura en España*, primer de sos treballs serios y funda-

mentals, que no pogué acabarse de publicar perque al terminarse l' primer tomo, s' alarmá tan profundament lo clero, que l' s bisbes la condemnaren y la Congregaci6 del Indice la anotá entre l' s llibres prohibits. Ademés d' aix6

Desde aquella fetxa ha escrit en *El Museo Universal*, la *Revista de Ambos Mundos*, la *América* y la *Ilustracion Española y Americana*, en lo concepte literari.

L' any 1851 pot dirse que nasqué l' element democrátich, al qual se afiliá desseguida, comensant desde aquella fetxa ensá sa agitada vida política. Desde luego se l' hi contiaren alguns cárrechs polítichs de molta significaci6. En lo comité central democrátich representaba la provincia de Tarragona, y en Janer del any 54 fou agafat lo comité estant en sessi6, pero com en Pí no hi era, per haber presentat la dimisi6 no estant conforme ab la marxa que s' seguia, fou perseguit, tenint d' amagarse fins a la sublevaci6 dels generals O'Donnell, Dulce, Zabala y altres en Vicalvaro.

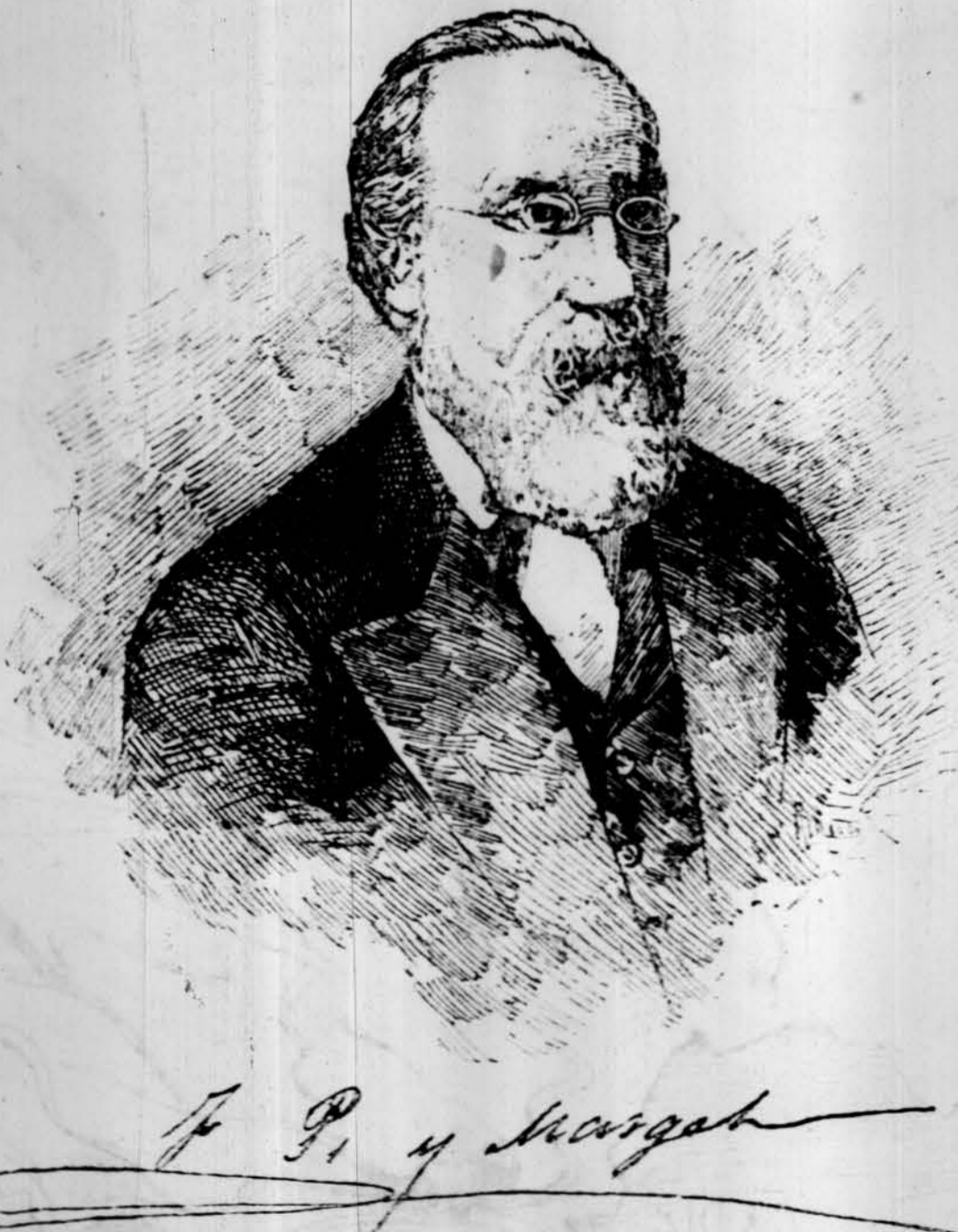
L' endemá d' aquest fet, veient que l' s jefes sublevats callavan com uns muts respecte las promesas fetas, que, com bons polítichs, no habian de cumplir, en Pí y Margall publicá una fulla titolada *El Eco de la Revolucion*, que per anar més enllá de lo que convenia als mangonejadors del poder, valgué a son autor la honra de esser pres per la junta que s' deva revolucionaria.

Llavoras escrigué lo primer tomo de *La Reaccion y la Revolucion*, ahont diu:

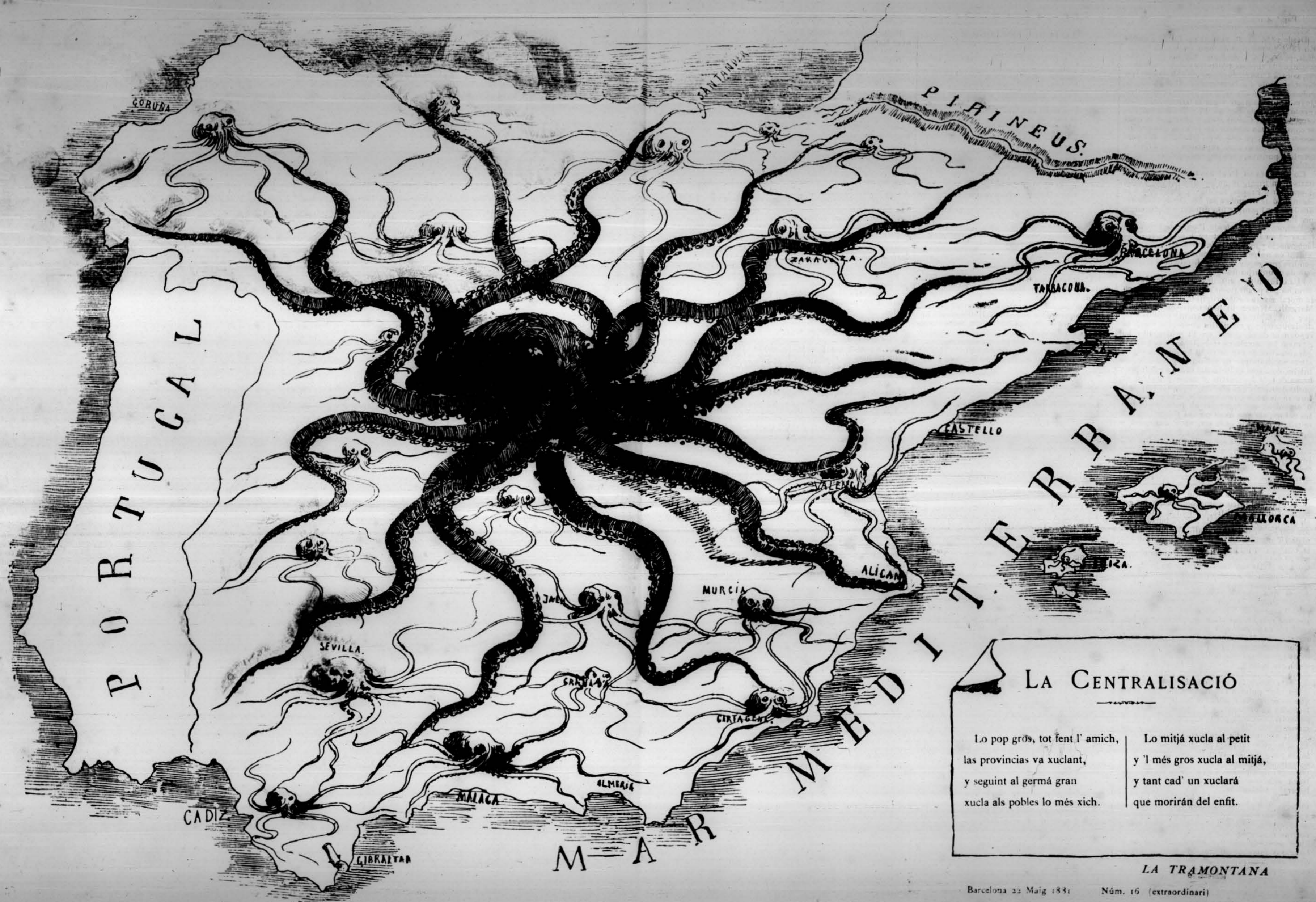
«Un sér que ho reuneix tot en sí es indubtablement soberá. L' home, donchs, tots los homes, son ingovernables. Tot poder es un absurdo. Tot home que posa la má sobre un altre home es un tirá. Es més: es un sacrílech.»

«Entre dos sóberans no hi caben sino pactes. Autoritat y soberanía son contradictorias. La base social autoritat deu, per lo tant, substituirse ab la base social contracte. La ll6gica ho exigeix.»

Inútil es dir que aquell govern no consentí que continués publicantse una obra que tals afirmacions contenia, fentli l' honor de privarla.

una real ordre impedi continuar la publicaci6. Tan rebombori se mogué, que durant alguns anys en Pí se vegé obligat a firmar sos escrits ab pseudónims, puig los editors no s' atrevien a estampar son nom al peu de cap treball per haber sigut blanch de la iras clericals l' any 51.

LA CENTRALISACIÓ

Lo pop grós, tot fent l' amich,
 las provincias va xuclant,
 y seguint al germá gran
 xucla als pobles lo més xich.

Lo mitjá xucla al petit
 y 'l més gros xucla al mitjá,
 y tant cad' un xuclará
 que morirán del enfit.

LA TRAMONTANA

Desde 1856 al 59 redactá en *La Discusion*. En 1864 formá part de nou en aquell periódich, pero com a director. En sas columnas sostingué la ruidosa polémica sobre'l *socialisme*, contra'l *individualisme* que defensava en Castelar desde *La Democracia*. Cessá aquesta polémica per intervenció de personas molt influents, quedant en vigor la *Declaració dels trenta*, redactada per en Pí y firmada per Rivero, Castelar, García Ruiz y altres, en la qual se consideravan demócratas tots los que professessin lo principi dels drets inherents á la personalitat humana com superiors y anteriors á tota llei positiva, com imprescindibles é ilegibles.

Compromés en Pí ab los traballs revolucionaris d'en Prim, lo 22 de Juny del 66, tingué d'emigrar á Fransa, residint á París fins á la Revolució de Setembre del 68. Desde alashoras fins l'any 73 sempre fou diputat á Corts elegit per Barcelona.

Tothom sab que desde l'onze de Febrer de l'any 73 en Pí ha passat pe'l ministeri de la Governació y fins per la jefatura del Estat, justament en un periodo de tanta agitació, que 'ns pendria més espay del que dispõem si tractessem de apuntarho no més.

«La calúnnia, — diu un escriptor de Madrid, — no ha pas pogut posar sa llengua verinosa en la moral severa é incorruptible del senyor Pí y Margall. Mentres hi han tantíssims polítichs que viuen plens de luxu venent sa influencia, dissimulant y encubrint ab formas legals lo repugnant de sos crims, en Pí y Margall s'ha guanyat las caixaladas treballant. Jamay ha sigut conseller de cap carril ni ha intervingut en altres societats que necessitin l'apoyo dels polítichs, cosa que es lo recurs ordinari dels prohoms de tots los partits y causa principal de molts dels mals que plorém. Aquestas empresas forman sos anomenats consells de administració ú organisan sas regencias ab polítichs de tots los colors, als que fixan un sou proporcionat á la talla política de cada un, ab l'esperansa y fins ab lo compromís exprés ó tácit de que aquestos serveixin á sos interessos en los mil assumptos que sempre tenen pendants del govern, quan los hi toqui'l torn y estigan al candelerero. Aixís consegueixen anticipos y prórogas, y aixís descuydan lo servey públich ab completa impunitat.

«Com á diputat de oposició, ha fugit lo senyor Pí de adquirir compromisos ab los governs. Com á ministre, no ha pres ni un café ab diners que no fossen de la seva butxaca, del seu sou legal, del seu treball. Al pujar al ministeri l'onze de febrer del 73, se trobá ab que ja estava consumida la assignació pera gastos secrets del citat mes y del de mars. Al baixar, tenia en poder seu 8.000 duros y no havia cobrat l'assignació del mes de juliol que l'hi corresponia, per valor de 5.000. No faltá qui l'hi digués que podia disposar lliurement dels 13.000 duros, seguint la costum establerta; pero'l senyor Pí no sols deixá de cobrar los 100.000 rals de juliol, sino que entregá baix recibo los 160.000 que tenia en son poder, á son successor Maisonave. Després s'ha negat á rebre la cessantia, perque diu que aquesta es injusta, y encara que la llei l'hi permeti obtenirla, sas ideas y sa conciencia la refusan. Y no cobra los 30.000 rals, preferint treballar nit y dia pera cubrir las atencions de casa seva.»

En 1877 publicá *Las Nacionalidades*, llibre que ha merescut l'honor d'esser traduhit en francés y en alemany, y es considerat com un verdader tractat de política interior é internacional.

Sols nos resta dir, per acabar, que'l senyor Pí, si be quan ell passá pe'l poder no s'immortalisá per sos actes, com haguera pogut ferho sobrepujant lo nivell dels revolucionaris francesos del sigle passat, en cambi ha sigut lo polítich més conseqüent y honorat de la escola lliberal y adelantada.

Baix aqueix punt de vista ho celebra LA TRAMONTANA, y'l saluda publicant son retrato avuy que está entre nosaltres, que poch bó esperém de lo que se'n diu *fer política*, puig tenim nostras esperansas sempre en la forsa de las ideas de civilisació y progrés més que en la bondat ó incorruptibilitat dels homes, condicions que desgraciadament no's troban avuy entre'ls polítichs, y que han distingit fins avuy al paysá nostre D. Francisco Pí y Margall.

LO POBLE ES LLÓGICH

Quan un tirá martirisa á tot un poble, l'fa esclau, y gosa sols veient corre torrents de fumanta sanch, n'hi ha ben poch que condemnin la conducta del tirá.

Quan cansat de sufri, l'poble vol de nou sa llibertat, y no tenint altre medi de lograrla, ha de apelar á las armas que contra ell ha usat lo mateix tirá, y brandintlo ab ma segura clava en son cor lo punyal que impunement contra'l poble habia aquell manejat, alashoras tothom crida que aquest poble es criminal.

Contra'l poble hi ha justicia; contra'ls tirans no n'hi ha may. Que'l poble, donchs, se la fassi té alguna cosa d'estrany?

UN GANXET

Encara hi ha catalans que s'estranyan de la mala cara que 'ns fa Madrid.

«Què té de nou?»

Si dos arquitectes treballessen en un mateix edifici, aquell dels dos que's lluhís méns no podria veure ni en pintura al seu tocayo ¿eh? Donchs aixó mateix á poca diferéncia es lo que passa entre Catalunya y la centralisació.

Y cantin papers y mentin barbas.

A Catalunya habém tingut primer que á Madrid:

- La Universitat.
- La Imprenta.
- Lo Telégrafo.
- La instalació del alumbrat per Gas.
- Los Cotxes.
- Las Dilligencias.
- Lo Carril.
- Lo Trámvia.
- Lo vapor com auxiliar de la industria.
- Lo Fonógrafo.
- Lo Teléfono.
- La llum eléctrica aplicada en los talleres.
- La Heliografía.
- Los relojes de torre.
- Lo primer periódich.
- La fabricació de alfombras.
- La primera fonda, que fou posada en Barcelona devant de Santa Maria.
- Las máquinas de fer mitja, inventadas més de quaranta anys enrera per l'ermitá de Sant Armengol (prop de Calaf).
- La producció del ayguardent, que á principis del sigle actual un tal Brunet lo fabricaba á Guardiola.
- Las Corts.
- Los Jochs Florals (quatre sigles avans que Madrid).
- La autonomia del municipi (sis sigles avans que á Madrid, per ara).
- La representació del poble en los alts poders del Estat, molts sigles primer que Madrid.
- Fins lo primer matrimoni civil va efectuar-se á Reus. ¡També á Catalunya!
- A Madrid han inventat:
- Las Quintas.
- Las Contribuciones.
- Las Transferencias.
- Las Irregularitats.
- La Empleomania.
- La guillotina pera matar las llibertats provincials.

Y finalment, á Madrid han inventat una frase que deixa molt endarrera tots los pensaments dels sabis haguts y per haber: «Sabeu quina es? Alló de *Pide más que un catalan*».

Las irregularitats segueixen á l'ordre del dia cayent com pluja menuda.

Als desfalchs y altres menudencias descubertas en l'apostadero de l'Habana, embaixada marroquí, recaudadors de contribuciones, etc., ara se descubren cada dia novafalsificacions en la Direcció de la Deuta, arribant últimament las sumas *irregularizadas* á nou milions de rals.

Aquestas noticias ara ja no causan cap sensació. Tot es l'acostumarshi.

Diuen que ha desaparegut de París lo senyor Ramiro Puente, majordom de la casa de la reina Isabel.

No's diu si junt ab ell se'n ha anat res més que pugui fer creure *irregular* sa desaparició. Com ara ja hi estém fets...

S'anuncia una combinació de mandos militars y l'ascens d'alguns generals.

Y després que vingui una pedregada y unas quantas peregrinacions y jubileus, y ja no hi haurá necessitat del judici final.

Ab motiu del centenari de Calderon se tancarán molts oficinas del Estat, per ser declarats aquells dias festa nacional.

Y mi també m'agradaria fer festas sovint si me paguessin lo jornal.

Encara que molts empleats poden dir que per ells tant té que siga festa com dia de feyna.

Com sempre fan lo mateix...

L'arcalde y una comissió de regidors, acompanyats de vuyt municipals de caball y dos maces, de tota gala, han sortit de nostra ciutat cap á Madrid per assistir al centenari de Calderon.

Barcelona estarà allí ben representada, pero ja veurém los comptes.

Me sembla que n'hi haurá per pendrehi una xicra d'aygua naf per no desmayarse al llegirlos.

LA TRAMONTANA també celebrarà'l centenari d'en Calderon.

No's pensin que perque l'obsequiat era capellá no hem de rendirli tribut, que si tots los capellans fossen com ell, poch hi hauria carlistas á Espanya.

Publicarém un número de *cal ample* ab duas planas de grabats, que ja ho veurán.

Retalls presos de varios discursos pronunciats per en Pí y Margall:

«Los cops d'Estat son facilis en los pobles unitaris, perque, vensuda la capital, vensuda queda tota la nació. Vensut Paris, vensuda está la Fransa; vensut Washington, distariat molt de quedar vensuts los trenta cinch Estats de la República que s'estent desde'l Canadá al Golf de Méjich.»

«Tot sér humá, individual ó colectiu, per sa qualitat de sér racional y lliure, té dret propi á regirse per ell mateix en sa vida interior, ó sia en tot lo que no afecia la vida y la llibertat dels altres sérs.»

«Aqueix es nostre principi generador, del qual deriva com conseqüencia que'l municipi y la provincia deuen ser, en sa vida interior, tan autónomos com la nació y'l individu.»

CANTARELLAS

Los governs privan lo joch tot protegint lo Bolsi, hont s'hi juga y gitareta pitjor que en cap cafeti.

Qui paga l'amo sol ser y qui cobra lo criat; á Espanya cobra qui paga y reb aquell que ha pagat.

L'Espanya n'és una sinia, los partits catúfols son, lo poble es lo ruch que roda, y l'aygua contribuciones.

Si del cel obran las portas las penas que aqui hem passat, ja pots ben dir á qui hi siga que no hi es per voluntat.

EPITAFIS

A n'aquí jau estirat un *conseqüent* diputat, que tingué lo lema inmens de servi á tots los governs.

Un polítich aquí está que ara no's mena ni's mou: grans miracles realisa, puig per cada sis de sou mes de siscentos n'avansa.

Un ex-ministre aquí jau: no digueu res, dormi en pau; puig passá estonas amargas per remenar molt *cacau* y tenir las unyas llargas.

GIMNÁSTICH